

Lieta C-289/19**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 9. aprīlis

Iesniedzējtiesa:*Gerechtshof Den Haag* (Nīderlande)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2019. gada 2. aprīlis

Apelācijas sūdzības iesniedzēja:*Dexia Nederland BV***Atbildētājs apelācijas tiesvedībā:**

Z

Pamatlietas priekšmets

Pamatlietā runā ir par diviem akciju līzinga līgumiem, kas ir tikuši noslēgti starp Z, patērētāju, un *Dexia Nederland BV* (turpmāk tekstā – “*Dexia*”) juridisko priekštecī, banku. Šajā ziņā jautājums ir par to, kādu summu *Dexia* var pieprasīt pēc priekšlaicīgas akciju līzinga līgumu izbeigšanas. It īpaši ir jānoskaidro jautājums, kāds tiesiskais regulējums ir piemērojams akciju līzinga līguma izbeigšanai pēc tam, kad attiecīgais līguma noteikums ir ticis atzīts par negodīgu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu ir par jautājumu, vai persona, kas piemēro Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos izpratnē (valsts tiesā) par negodīgu atzītu noteikumu, var atsaukties uz dispozitīvu likuma tiesisko regulējumu, ja par negodīgu atzītais noteikums ir patērētājam labvēlīgāks nekā dispozitīvajās tiesībās spēkā esošais valsts tiesiskais regulējums.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai persona, kas piemēro par spēkā neesošu pasludinātu negodīgu noteikumu, ar kuru tika reglamentēta kompensācijas izmaksa gadījumā, ja patērētājs nepilda savus pienākumus, var pieprasīt dispozitīvajās tiesībās paredzēto likumā noteikto zaudējumu atlīdzību?
- 2) Vai, atbildot uz šo jautājumu, ir nozīme tam, vai kompensācija, kas var tikt pieprasīta, piemērojot likumā paredzēto zaudējumu atlīdzības regulējumu, atbilst par spēkā neesošu atzītajā noteikumā paredzētajai kompensācijai vai ir mazākā vai lielāka par to?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (turpmāk tekstā – “Direktīva 93/13/EEK”)

Atbilstošās valsts tiesību normas

Burgerlijk Wetboek (Civillikums, turpmāk tekstā – “BW”) 6:101., 6:233. un 6:277. pants

Oud Burgerlijk Wetboek (Vecais Civillikums, turpmāk tekstā – “BW iepriekš spēkā esošajā redakcijā”) 7A:1576.e) panta 2. punkts

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Šajā tiesvedībā runa ir par pagājušā gadsimta vēlajos deviņdesmitajos gados un šī gadsimta pirmajos gados Nīderlandē lielā apjomā patērētājiem piedāvātajiem akciju līzingu līgumiem, saistībā ar kuriem tika veikti ieguldījumi, izmantojot aizdotu naudu. Būtībā šis produkts nozīmē, ka līzings ņēmējs (parasti patērētājs) konkrētā laikposmā no bankas aizņēmas naudu (turpmāk tekstā – “pamatsumma”), ar kuru banka uz līzings ņēmēja rēķina un viņa labā iegādājās akcijas. Akcijas palika bankas īpašumā līdz brīdim, kad aizdevums bija pilnīgi atmaksāts, taču iespējamās dividendes pienācās līzings ņēmējam. Līzings ņēmējs laikā, kad līgums bija spēkā, maksāja par aizdoto summu ikmēneša procentus un dažos gadījumos arī pamatsummas maksājumus (turpmāk tekstā – “ikmēneša maksājums”). Līguma darbības beigšanās brīdī akcijas tika pārdotas un līzings ņēmējs pēc nenomaksātās pamatsummas un, iespējams, vēl nenomaksāto ikmēneša maksājumu atskaitīšanas saņēma no akcijām gūto peļņu. Tā kā ieguldījums tika veikts ar aizdotu naudu, veicot salīdzinoši nelielu “ieguldījumu” (ar procentiem un iespējamiem pamatsummas maksājumiem), tika nopirkts salīdzinoši apjomīgs akciju portfelis. Turklāt daudzos gadījumos [līguma] darbības laikā tika maksāti tikai procenti un pamatsumma bija jāatmaksā tikai akciju līzings ņēmēja darbības laika beigās. Ar nelielu ieguldījumu varēja tikt

iegūts salīdzinoši liels pozitīvs, bet arī salīdzinoši liels negatīvs ienesīgums, t.s. sviras efekts (*leverage*). Šī akciju līzinga konstrukcija Nīderlandē bija pievilcīga, ne tikai ņemot vērā arvien augošo akciju tirgu, bet arī ņemot vērā nodokļu priekšrocības: ik mēnesi maksājami procenti ienākuma nodokļa deklarācijā varēja tikt norādīti kā atskaitāma pozīcija, kamēr akciju vērtības pieaugums netika aplikts ar nodokli. Kad šī gadsimta sākumā ekonomika bremzējās, procentu atskaitāmība tika atcelta un akciju tirgus sabruka, izrādījās, ka akciju līzinga līgumi bija ļoti riskanti. Daudzos gadījumos tie radīja atlikušo parādu, jo ar akciju pārdošanas cenu nepietika, lai atmaksātu aizdevumu.

- 2 Šajā lietā Z 2000. gada 17. martā noslēdza divus šādus akciju līzinga līgumus, kuru darbības laiks bija 120 mēneši. Otra līgumslēdzēja puse bija *Dexia* juridiskā priekštece. Nolīgta kopējā līzinga summa katra līguma gadījumā bija 49 507,66 EUR (pirkuma summa (pamatsumma) 22 102,06 EUR un maksājamā kopējo procentu summa 27 405,60 EUR). Par līgumiem piemērojamiem tika atzīti “Īpašie noteikumi *Legio-Lease* akciju līzinga gadījumā” (turpmāk tekstā – “īpašie noteikumi”).
- 3 Saskaņā ar akciju līzinga līgumiem Z par katru līgumu pirmajos 36 mēnešos katru mēnesi bija jāmaksā procenti 503,28 NLG (228,38 EUR) apmērā un nākamajos 84 mēnešos 12,4 % gadā no pirkuma summas, ņemot vērā iespējamu atskaitījumu, kas balstās uz vidējo akciju paketes vērtības pieaugumu. Pamatsumma nolīgta līguma darbības laika (120 mēneši) beigās bija jāatmaksā. Z kopā par abiem līgumiem kopumā veica ikmēneša maksājumus 33 911,69 EUR apmērā. Pēc tam, kad tiek atskaitītas par akcijām saņemtās dividendes, minētais atbilst “neto ieguldījumam” 25 725,37 EUR apmērā par abiem līgumiem.
- 4 2006. gadā *Dexia* ar Z noslēgtos akciju līzinga līgumus priekšlaicīgi pārtrauca maksājumu parāda dēļ. Prejudiciālo jautājumu nolūkā šī pārtraukšana saskaņā ar valsts tiesībām var tikt pielīdzināta līguma izbeigšanai. *Dexia* saistībā ar akciju līzinga līgumiem izrakstīja galīgos rēķinus.

Veicot attiecīgo aprēķinu, tika piemērots īpašo noteikumu 6. un 15. pants. Tie ir formulēti šādi:

“6. Ja (a) līzinga ņēmējs pēc rakstveida brīdinājuma izteikšanas neveic laikā viena mēneša vai vairāku mēnešu maksājumus vai neizpilda laikā citu no līguma vai cita attiecīgajam līgumam līdzīga līzinga līguma izrietošu pienākumu vai (b) līzinga ņēmējs lūdz atlikt maksājumu vai tas tiek atzīts par maksātnespējīgu, bankai ir tiesības nekavējoties izbeigt līgumu un visus citus līdzīgus līzinga līgumus un pieprasīt kopumā atmaksāt atlikušo nolīgto kopējo līzinga summu, kas izriet no visiem attiecīgajam līgumam līdzīgiem spēkā esošiem līzinga līgumiem, un bankas nosakāmā brīdī pārdot vērtspapīrus biržai vai pārdot tos citā veidā. Banka no šīs pārdošanas iegūtos ienākumus atskaitīs no summas, kuru līzinga ņēmējs ir tai parādā. Iespējamo pozitīvo summu banka pēc tam izmaksās līzinga ņēmējam.”

„15. [...] Līguma izbeigšanas gadījumā līzinga ņēmēja prasījumu veido vērtspapīru pārdošanas vērtība [līguma] izbeigšanas brīdī, atskaitot summu, kas atbilst nesamaksātās atlikušās nolīgtās kopējā līzinga summas vērtībai naudā. Vērtība naudā tiek aprēķināta atbilstoši *BW 7A:1576.e*) panta 2. punktā ietvertajām tiesību normām.”

- 5 *BW* iepriekš spēkā esošās redakcijas *7A:1576.e*) panta 1. un 2. punkts ir formulēti šādi:

“1. Pircējam vienmēr ir tiesības priekšlaicīgi veikt vienu vai vairākus vienu otram sekojošus pārdošanas cenas maksājumus.

2. Ja kopējā vēl nesamaksātā summa tiek atmaksāta priekšlaicīgi, veicot vienreizēju maksājumu, viņam ir tiesības uz atskaitījumu piecu procentu apmērā gadā no katra šajā ziņā priekšlaicīgi samaksāta maksājuma.”

- 6 Atbilstoši šiem galīgajiem rēķiniem, līzinga ņēmējam bija jāsamaksā nolīgtās pamatsummas atlikušās summas vērtība naudā (aprēķināta saskaņā ar *BW 7A:1576.e*) 2. punktu, ņemot vērā atskaitījumu 5 % gadā) pēc akciju pārdošanas vērtības atskaitīšanas (īpašo noteikumu 15. pants) un turklāt nesamaksāto ikmēneša maksājumu vērtība naudā saskaņā ar īpašo noteikumu 6. pantu. Saskaņā ar *Dexia* 2006. gada 3. oktobra aprēķinu *Z* tai saistībā ar nesamaksājamiem ikmēneša maksājumiem par katru līgumu bija parādā summu 8607,22 EUR apmērā. *Dexia* sagatavotajos galīgajos rēķinos bija norādīts, ka *Z* bija jāmaksā summa (turpmāk tekstā – “atlikušais parāds”) 7682,36 EUR un 8107,17 EUR apmērā. Summas būtībā veidoja atlikusī pamatsumma un atlikušais 41 ikmēneša maksājums, atskaitot akciju pārdošanas cenu.
- 7 *Hoge Raad* (Nīderlandes Augstākā tiesa) nolēma, ka *Dexia* kā īpaši kompetentai finanšu pakalpojumu sniedzējai bija pienākums pienācīgi ņemt vērā līzinga ņēmēja intereses saistībā ar šo ļoti riskanto un sarežģīto produktu, *expressis verbis* brīdinot par ar minēto saistīto iespējama atlikušā parāda risku priekšlaicīga līguma izbeigšanas gadījumā (brīdināšanas pienākums). *Hoge Raad* arī nosprieda, ka *Dexia* bija jāpārbauda līzinga ņēmēja situācija no ienākumu un aktīvu viedokļa, lai pārlicinātos, vai tam ir pietiekama finansiālā brīvība, lai saprātīgi varētu pieņemt, ka viņš izpildīs savus no līguma izrietošos maksāšanas pienākumus (pārbaudīšanas pienākums). Ja *Dexia* nav izpildījusi savu brīdināšanas un pārbaudes pienākumu, tai saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir jāatlīdzina zaudējumi, taču tie atbilstoši *BW 6:101. pantam* (paša vaina) nedrīkst pārsniegt divas trešdaļas no atlikušā parāda. Tātad pēc zaudējumu atlīdzības atskaitīšanas no atlikušā parāda līzinga ņēmējs joprojām ir parādā vienu trešdaļu no atlikušā parāda. Taču, ja līzinga ņēmēja finansiālā situācija bija tāda, ka no akciju līzinga līguma izrietošie finansiālie pienākumi ir viņam nepanesams finansiālais slogs, *Dexia*, ja tā nav izpildījusi abus rūpības pienākumus, ir pienākums līdz ar divām trešdaļām no atlikušā parāda atlīdzināt kā zaudējumus arī divas trešdaļas no samaksājamiem procentiem un iespējamus pamatsummas maksājumus (jau samaksātie ikmēneša maksājumi).

- 8 *Dexia* šajā tiesvedībā vispirms pieprasīja samaksāt vienu trešdaļu no galīgajos rēķinos norādītā atlikušā parāda (atbilstoši *Dexia* norādītajai informācijai 1948,43 EUR un 2702,12 EUR), pieskaitot ārpustiesas izdevumus 700 EUR apmērā.
- 9 Tiesvedības gaitā *Dexia* atzina, ka *Z* finansiālā situācija bija tāda, ka bija konstatējams nepanesams finansiālais slogs, un tāpēc tai bija pienākums *Z* atlīdzināt zaudējumus. Tās izmaksājamo zaudējumu atlīdzību *Dexia* ieskatā veidoja divas trešdaļas no jau veiktajiem ikmēneša maksājumiem pēc dividendžu atskaitīšanas un divas trešdaļas no atlikušā parāda, un atlikušo parādu atbilstoši īpašo noteikumu 6. pantam tostarp veidoja atlikušā 41 maksājuma vērtība naudā. Tomēr tās ieskatā tai vēl pienācās viena trešdaļa no vēl neveiktajiem maksājumiem. Tā šīs summas atskaitīja no tās parāda *Z*. *Dexia* ieskatā tai *Z* galā bija jāsamaksā 6844,95 EUR par pirmo līgumu un 5731,82 EUR par otro līgumu.
- 10 *Kantonrechter* (atsevišķs tiesnesis rajona tiesā) ar 2013. gada 21. maija spriedumu piesprieda *Dexia* samaksāt *Z* summu 18 804,60 EUR apmērā. *Dexia* pieprasītie atlikušie maksājumi (pārrēķināti vērtībā naudā) *Kantonrechter* ieskatā nevarēja tikt ņemti vērā un tāpēc arī nevarēja tikt atskaitīti no *Z* maksājamās summas.
- 11 *Dexia* par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. *Z* norādīja, ka īpašo noteikumu 6. pantā, uz kuru *Dexia* atsaucoties saistībā ar atlikušo maksājumu (pārrēķināti vērtībā naudā) atmaksu, ir ietverta soda procentu samaksu un esot jāuzskata par negodīgu noteikumu Direktīvas 93/13/EEK izpratnē.
- 12 2016. gada 29. novembrī *Gerechtshof* (Apelācijas tiesa) apturēja tiesvedību, gaidot *Hoge Raad* nolēmumu valsts prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā tostarp par jautājumu, vai īpašo noteikumu 6. un 15. pants ir jāuzskata par negodīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13/EEK izpratnē.
- 13 Savā 2017. gada 21. aprīļa prejudiciālajā nolēmumā *Hoge Raad* nosprieda, ka īpašo noteikumu 6. pants patiesi ir jāuzskata par negodīgu noteikumu Direktīvas 93/13/EEK izpratnē. *Hoge Raad* ieskatā tiesai šis noteikums lietā starp pircēju un *Dexia* saskaņā ar *BW* 6:233. pantu ir jāatzīst par spēkā neesošu, ciktāl tas ir piemērojams procentu maksājumiem, kuru samaksai līzings līguma izbeigšanas brīdī vēl nebija pienācis termiņš. Līdz ar to *Hoge Raad* ieskatā *Dexia* nevar pieprasīt šos procentu maksājumus. *Hoge Raad* ieskatā šo noteikumu atzīšanas par spēkā neesošiem iedarbība ir nosakāma saskaņā ar valsts dispozitīvajām tiesībām.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 14 *Dexia* ieskatā *Hoge Raad* prejudiciālā nolēmuma sekas ir tādas, ka, lai gan noteikumu, pamatojoties uz kuru tā varot pieprasīt atlikušo ikmēneša maksājumu samaksu priekšlaicīgas līguma izbeigšanas gadījumā, var atzīt par spēkā neesošu,

tai ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību saskaņā ar likumu, proti, *BW* 6:277. panta 1. punktu, kurš ir formulēts šādi:

“Ja līgums pilnībā vai daļēji tiek izbeigts, pusei, kuras pienākuma neizpilde ir bijusi par iemeslu tam, ka ir konstatējams izbeigšanas pamats, ir pienākums atlīdzināt otrai pusei zaudējumus, kurus tā cieš tāpēc, ka nenotiek savstarpēja līguma izpilde, bet gan līgums tiek izbeigts.”

- 15 Zaudējumus veidojot izbeigšanas brīdī vēl maksājami maksājumi, no kuriem esot jāatskaita priekšrocība, kuru *Dexia* baudot [līguma] izbeigšanas dēļ. Zaudējumi, kurus radot [līguma] izbeigšana, esot 6653,33 EUR. Šī summa (ņemot vērā atšķirību starp līgumā noteikto procenta likmi un būtisko mazāko tirgus procentu likmi [līguma] izbeigšanas brīdī) ir lielāka nekā tā, par kuru *Dexia* saskaņā ar akciju līzinga līguma 6. pantu ir izrakstījusi *Z* rēķinu.
- 16 *Dexia* izklāsts ir jāsaprot tādējādi, ka tai pēc tam, kad tā vairs nevar atsaukties uz īpašo noteikumu 6. pantā reglamentēto līguma noteikumu, saskaņā ar kuru tā varot pieprasīt vēl neveiktos maksājumus pēc līguma izbeigšanas, katrā ziņā ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību, kas esot paredzēta dispozitīvajās tiesībās pēc [līguma] izbeigšanas.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 17 Summa, uz kuru *Dexia* var norādīt saskaņā ar dispozitīvajām tiesībām (*BW* 6:277. pants), iespējams, ir lielāka nekā tā, par kuru *Dexia* saskaņā ar akciju līzinga līguma īpašo noteikumu 6. pantu būtu varējusi izrakstīt rēķinu. Minētais ir izskaidrojams ar starpību starp (2000. gadā) līgumiski paredzēto procentu likmi un būtisko mazāko tirgus procentu likmi līguma izbeigšanas brīdī (2006. gadā). Tāpēc, ņemot vērā pagājušo laiku un procentu likmi, kas samazinās, *Z* šajā konkrētajā situācijā varētu izjust negatīvas sekas tāpēc, ka akciju līzinga līguma (par spēkā nesošā atzītā) īpašo noteikumu 6. panta vietā tiek piemērotas dispozitīvās tiesības (*BW* 6:277. pants). Jautājums ir par to, vai *Dexia* šādā gadījumā var atsaukties uz likumā paredzēto dispozitīvo tiesisko regulējumu.
- 18 Apvienotajās lietās C-96/16 un C-94/17, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, lietā C-94/17 tika uzdots līdzīgs jautājums, proti, vai tāda noteikuma atzīšanai par spēkā neesošu, kurā ir paredzēta nokavējuma procenta likme, negodīguma dēļ ir jābūt citām juridiskām sekām, kā, piemēram, ka netiek vairs piemēroti vispār nekādi procenti (nedz aizdevuma, nedz nokavējuma procenti), ja aizdevuma devējs neizpilda savus no līguma izrietošos pienākumus, vai arī ka tiek piemēroti likumiskie procenti. Tomēr Tiesa uz šo jautājumu neatbildēja. Ņemot vērā minēto un apstākli, ka šiem jautājumiem būs vai varētu būt nozīme lielā skaitā līdzīgu lietu, tiek uzdoti šie jautājumi.